

Микола Ляшук

Готельно-ресторанні комплекси Волинської області: сучасний стан

Досліджено вплив факторів на розвиток та функціонування готельно-ресторанних комплексів регіону. Установлено, що готельно-ресторанні комплекси є складовою частиною готельно-ресторанного господарства, яке є частиною сфери обслуговування. Запропоновано авторське визначення терміна «готельно-ресторанний комплекс». Проведено просторово-кількісний аналіз територіальної організації готельно-ресторанних комплексів Волинського регіону. Проаналізовано потенціал готельно-ресторанних комплексів регіону. Виявлено відмінності в дислокації готельно-ресторанних комплексів на території Волинського регіону. Охарактеризовано кількість і місткість готельно-ресторанних комплексів у розрізі адміністративних районів досліджуваного регіону.

Ключові слова: готельно-ресторанний комплекс, розміщення, харчування, підприємства готельного господарства, підприємства ресторанного господарства, готельно-ресторанне господарство.

Постановка наукової проблеми та її значення. Дослідження готельно-ресторанних комплексів (ГРК), складової частини готельно-ресторанного господарства (ГРГ), яке є елементом сфери обслуговування, є актуальним завданням, оскільки наявність функціонуючої мережі підприємств ГРК на певній території – визначальний чинник ефективного господарювання, необхідний для визначення шляхів подальшого розвитку, удосконалення його організації та функціонування. Сучасний стан ГРК потрібно аналізувати з погляду його територіальної дислокації, ураховуючи типи підприємств, які функціонують у структурі ГРК, та їх інвестиційну привабливість. Аналіз ГРК Волинського регіону дасть змогу більш повно розкрити напрями подальшого розвитку та функціонування ГРГ як компонента туристичної інфраструктури регіону.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Теоретичні дослідження організації й управління підприємствами ГРГ, а саме форми й методи організації, управління, обслуговування в закладах готельного та ресторанного типу, класифікацію підприємств готельного й ресторанного господарства висвітлено в працях вітчизняних науковців [1–3; 6–8; 16–18]. Аналіз стану розвитку підприємств ресторанного господарства (ПРГ) та підприємств готельного господарства (ПГГ) як складової частини ГРГ у межах досліджуваного нами регіону здійснено в роботах [3; 5; 9–15; 18]. Проте систематизований аналіз сучасного стану ГРК у межах Волинського регіону нами виконується вперше.

Мета статті – проаналізувати сучасний стан ГРК у межах Волинського регіону. **Завдання дослідження:** 1) вивчити вплив факторів на розвиток та функціонування ГРК; 2) розкрити особливості територіальної дислокації ГРК з урахуванням сучасних економічних реалій.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. У структурі ГРГ Волинської області провідне місце належить ГРК. Наявність розвинутої мережі ГРК – важливий фактор, що визначає спрямованість потоків споживачів і залежить від якісного й кількісного складу послуг на них. На розвиток та функціонування ГРК впливають такі фактори, як інвестиційна привабливість території; транспортна доступність; концентрація населення. Їх вплив став причиною того, що, ГРК найбільш локалізовано в міській та приміській території. Цей фактор обмежує географію територіальної концентрації ГРК й утворює диспропорцію навантаження на окремі території регіону. Інфраструктуру ГРК утворюють такі послуги, як розміщення, харчування, екскурсійні, рекламно-інформаційні, банківсько-фінансові та ін. ГРК – загальнодоступні підприємства всіх типів, що розміщені як у населених пунктах, так і за їх межами. Нормативне визначення терміна «готельно-ресторанний комплекс» на сьогодні відсутнє. Проте цей термін використовується як заклад, діяльність якого спрямована на формування комплексу послуг, пов'язаних із розміщенням та харчуванням, організацією дозвілля, рекреацією.

Тому нами запропоновано авторське визначення терміна «готельно-ресторанний комплекс» – комбінований заклад сфери обслуговування, у якому, крім послуг тимчасового розміщення та послуг харчування, надається певний перелік інших послуг, пов'язаних з організацією дозвілля, відпочинку

й рекреації з метою максимального задоволення попиту споживачів та отримання прибутку. Територіальна організація ГРК за своєю функціональною природою зорієнтована на прийом й обслуговування споживачів із метою задоволення їх попиту у відпочинку, рекреації, активному туризмі, профільному лікуванні. До ГРК у дослідженні нами віднесено всі типи ПГГ, які функціонують на території регіону, де структурним підрозділом є один або декілька типів ПРГ. Об'єктивніше про стан розвитку ГРК можна судити на підставі просторово-кількісного аналізу (табл. 1). Для дослідження обрано період 2009–2013 рр., оскільки після 2013 р. статистичні дослідження про дислокацію ПРГ відсутні [4].

Таблиця 1

Динаміка дислокації готельно-ресторанних комплексів Волинської області у 2009–2013 рр.

Адміністративно-територіальна одиниця	Рік				
	2009	2010	2011	2012	2013
м. Луцьк	13	13	13	13	14
м. Володимир-Волинський	1	1	1	1	1
м. Ковель	7	7	9	9	9
м. Нововолинськ	2	3	3	4	4
Володимир-Волинський район	2	2	2	2	2
Горохівський район	-	-	-	-	1
Іваничівський район	2	2	3	3	3
Камінь-Каширський район	-	-	-	-	-
Ківерцівський район	11	11	11	11	11
Ковельський район	4	4	4	4	4
Локачинський район	1	1	1	1	1
Луцький район	7	8	9	9	11
Любешівський район	1	1	1	1	1
Любомльський район	8	8	8	8	8
Маневицький район	4	4	4	3	3
Ратнівський район	1	1	1	1	2
Рожищенський район	2	2	2	2	2
Старовижівський район	3	3	3	3	3
Турійський район	3	3	3	3	3
Шацький район	7	8	8	8	8
Усього по області	79	82	86	86	91

У Волинській області у 2013 р. функціонував 91 ГРК. Найбільше ГРК локалізовано в м. Луцьку (15,4 %), м. Ковелі (10 %), Ківерцівському та Луцькому (по 12,1 % відповідно), Любомльському й Шацькому (по 8,8 %) адміністративних районах. У період 2009–2013 рр. простежено значне збільшення кількості ГРК у м. Ковелі та Луцькому адміністративному районі. Динамічний розвиток ГРК спостерігаємо в м. Луцьку, м. Нововолинську, Горохівському, Іваничівському адміністративних районах. Найменше ГРК дислокується в Горохівському, Локачинському, Любешівському адміністративних районах та в м. Володимирі-Волинському (по одній одиниці відповідно). У 2009–2013 рр. у Маневицькому адміністративному районі кількість ГРК зменшилась.

Загалом по регіону в досліджуваній період приріст ГРК становив 15,2 % (12 од.).

Потенціал ГРК визначається значними територіальними диспропорціями в розрізі адміністративно-територіальних одиниць (рис. 1).

Отже, дислокація ГРК регіону представлена в усіх адміністративно-територіальних одиницях, крім Камінь-Каширського адміністративного району. Лідерами концентрації ГРК є м. Луцьк, м. Ковель, Ківерцівський, Луцький, Любомльський, Шацький адміністративні райони, де зосереджено 67,2 % ГРК (61 од.), при цьому простежено тенденцію до збільшення кількості нових ГРК.

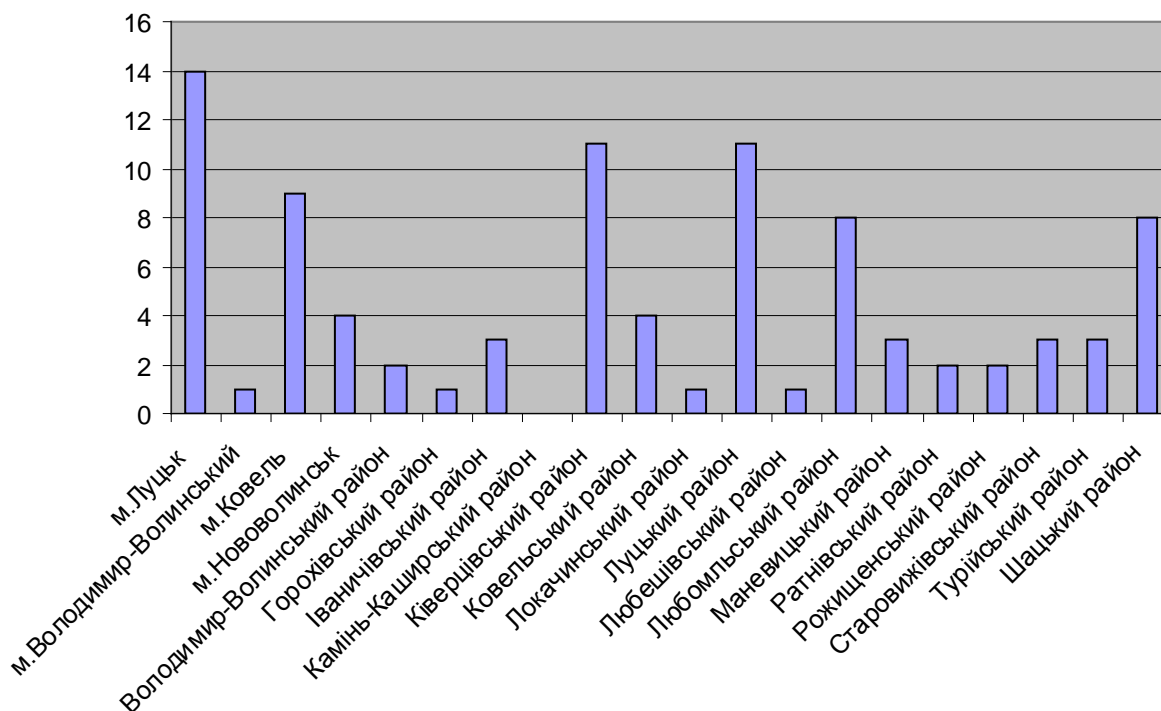

Рис. 1. Дислокація ГРК Волинської обл., 2013 р.

Територіальну організацію ГРК регіону формує також мережа закладів курортного типу: санаторії, профілакторії, пансіонати, дитячі табори, туристичні бази та бази відпочинку. Оскільки їх основна мета – це рекреація й оздоровлення, то ці послуги неможливі без надання послуг тимчасового проживання та організації лікувального харчування, а тому, на нашу думку, послуги розміщення й харчування потрібно віднести до першочергових. Інші послуги також є основними, проте вони не стосуються нашого дослідження, а тому не беруться до уваги. Виходячи з аналізу статистичних даних [4], даних районних управлінь економіки, освіти та науки, культури й туризму у Волинській обл., структурні підрозділи ГРК регіону у 2013 р. можемо представити в табл. 2.

Таблиця 2

Структурні підрозділи ГРК Волинської обл., 2013 р.

Назва підрозділу	Кількість, одиниць
Готелі	42
Мотелі	21
Кемпінги	1
Туристичні бази та бази відпочинку	4
Дитячі табори	13
Санаторії, профілакторії, пансіонати	9
Ресторани	28
Кафе	32
Бари	13
Закусочні	1
Їдальні	23

Отже, основними структурними підрозділами ГРК регіону, які надавали послуги у 2013 р., є готелі, мотелі, кемпінги, туристичні бази та бази відпочинку, дитячі табори, санаторії, профілакторії, пансіонати (послуги тимчасового проживання (розміщення)) (рис. 2), ресторани, кафе, бари, їдальні, закусочні (послуги харчування з організацією дозвілля або без нього) (рис. 3; 4). Серед закладів розміщення переважають готелі (47 %) й мотелі (23 %). У ГРК послуги тимчасового розміщення

надає один із вищезгаданих типів підприємств, який розміщується в одній будівлі або в кількох корпусах, окремих будиночках.

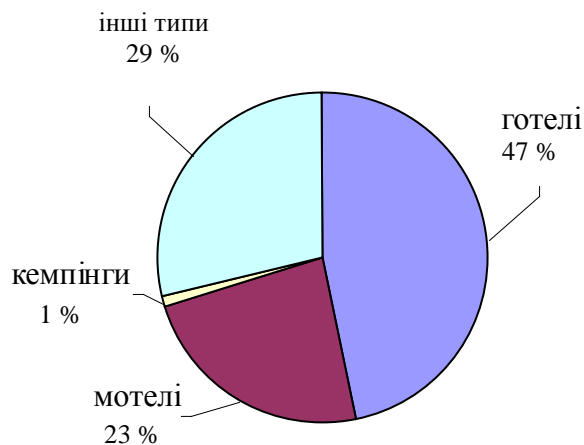

Рис. 2. Структура закладів розміщення ГРК Волинської обл. у 2013 р.

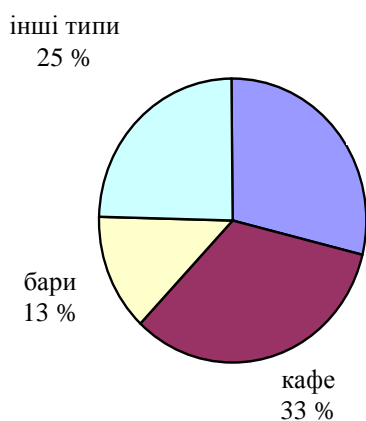

Рис. 3. Структура закладів харчування ГРК Волинської обл. у 2013 р.

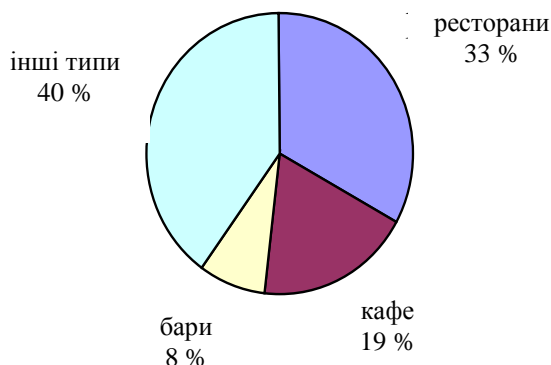

Рис. 4. Структура посадкових місць у закладах харчування ГРК Волинської обл., 2013 р.

У ГРК обов'язково повинен бути один заклад харчування. Проте їх може бути й більше. У такому випадку заклад, що надає послуги харчування, вважається комбінованим. У 2013 р. послуги харчування надавали кафе (33 %) та ресторани (29 %). Кількість посадкових місць у закладах харчування найбільше припадає на ресторани (33 %) й інші типи (в основному це їдальні (40 %)), тоді як частка посадкових місць у кафе і барів становить 19 і 8 % відповідно.

Місткість ГРК (кількість номерів, ліжко-місць, посадкових місць у закладах харчування) має інформаційний параметр і корелюється залежно від обсягів споживачів, які користуються їхніми послугами. За обсягами ліжко-місць та кількості посадкових місць у ГРК між адміністративними районами склався просторово-часовий диспропорційний розрив. Найбільшу кількість ліжко й посадкових місць зосереджено в Пісоченському, Світязькому, Шацькому рекреаційних вузлах Шацького адміністративного району, де зосереджено санаторії, профілакторії, пансіонати, дитячі табори. Крім того, виділяються також Ковельський і Луцький рекреаційні вузли, де найбільша локалізація готелів та мотелів у регіоні.

У територіальній організації ГРК простежено диспропорцію в локалізації номерного фонду та місткості в розрізі адміністративно-територіальних утворень (рис. 5). Найбільшу кількість споживачів можуть розмістити ГРК м. Луцька, м. Ковеля, м. Нововолинська, Ківецького, Луцького,

Любомльського, Шацького адміністративних районів. Найменшу – у Горохівському, Любешівському, Локачинському, Ратнівському адміністративних районах. У період 2009–2013 рр. збільшився номерний фонд закладів розміщення на 7,1 % (на 151 номер). Лідерами в зростанні стали м. Новолинськ (35,1 %), м. Ковель (10 %), Луцький (64,3 %), Іваничівський (37,3 %), Старовижівський (13 %) адміністративні райони. На 5 % зменшився номерний фонд у Маневецькому адміністративному районі.

Протягом досліджуваного періоду кількість ліжко-місць зросла на 6,6 %. Тенденцію до зростання кількості місць спостерігаємо в м. Ковелі (8,9 %), м. Новолинську (18,7 %), Іваничівському (19,7 %), Луцькому (33,9 %), Старовижівському (29,5 %) адміністративних районах. У Маневецькому адміністративному районі простежено тенденцію до зменшення кількості ліжко-місць на 5,3 %. У 2009–2013 рр. змінилася структура місткості закладів харчування у ГРК регіону. Кількість посадкових місць зросла на 14,6 %. Найбільший приріст зафіксовано в м. Луцьку (11,1 %), м. Ковелі (14,2 %), м. Новолинську (23 %), Іваничівському (54,6 %), Луцькому (64,5 %), Маневецькому (20 %) адміністративних районах.

Виходячи з цього, можемо зробити висновки, що місткість ГРК регіону динамічно зростає, проте характеризується значними територіальними диспропорціями. Проте подані кількісні показники не розкривають усієї повноти діяльності ГРК, оскільки окремі заклади (дитячі табори та санаторії) не мають коштів на функціонування або перебувають у стані капітального ремонту.

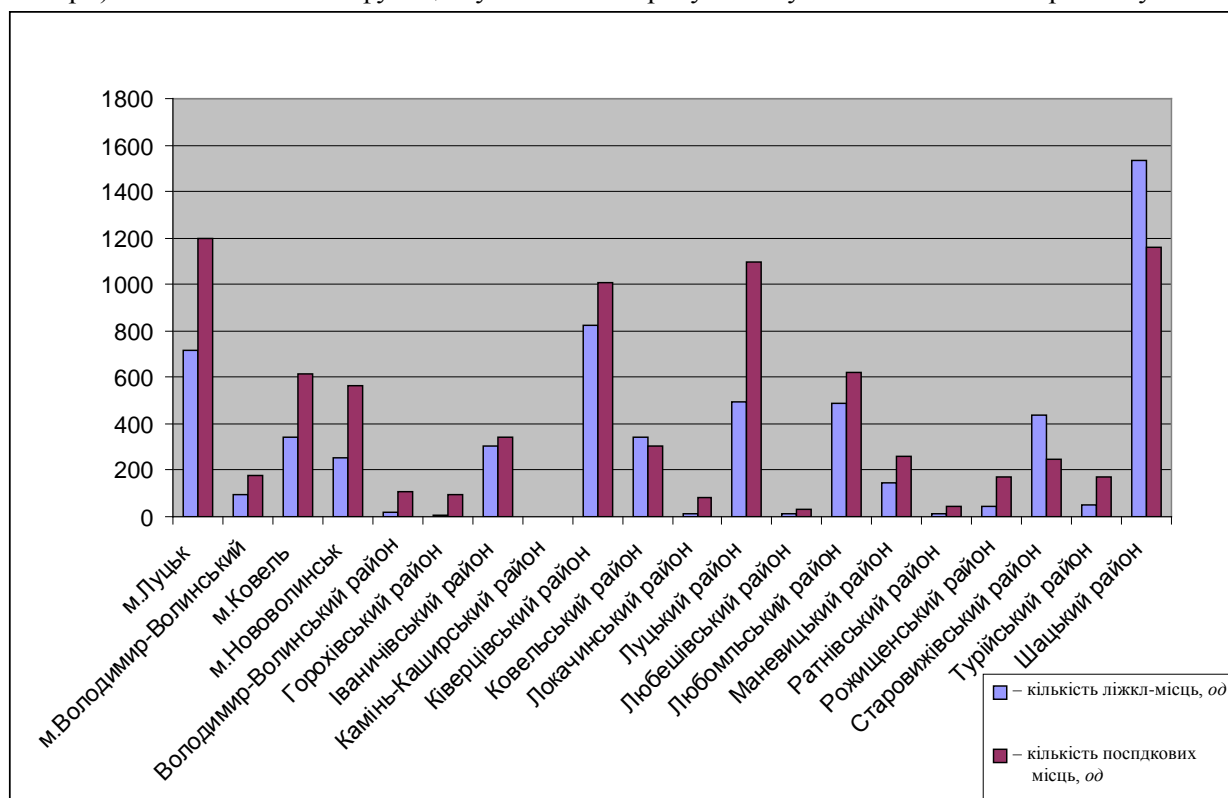

Рис. 5. Місткість ГРК Волинської обл., 2013 р.

Отже, ГРК – це підприємство, де основними першочерговими послугами визначено розміщення й харчування.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проаналізувавши ГРК регіону, можемо стверджувати, що стан їхнього розвитку в середньому є високим. ГРК регіону представлені більшістю типів закладів розміщення та закладів харчування. ГРК значно розвинуті в міській місцевості. Територіальна організація ГРК характеризується тяжінням до середніх і великих міст регіону. Крім того, виявлено геопросторовий поліморфізм ГРК у розрізі адміністративно-територіальних одиниць. А тому у Волинській області сформовані всі передумови для подальшого розвитку ГРК. Подальшим

етапом у дослідженні ГРК є аналіз рекреаційних районів регіону, з'ясування їх просторових диференціацій і розвиток способів оптимізації.

Джерела та література

1. Архіпов В. В. Організація ресторанного господарства : навч. посіб. / В. В. Архіпов. – Київ : Центр учб. літ., 2007. – 280 с.
2. Байлик С. И. Гостинничное хозяйство : учебник. / С. И. Байлик. – 2-е изд., перераб. и доп. – Киев : Дакор, 2009. – 368 с.
3. Герасимчук З. В. Регіональна політика розвитку рекреаційного природокористування: механізми формування та реалізації : монографія / З. В. Герасимчук, Н. В. Коленда, Л. М. Черчик. – Луцьк : Надстир'я, 2007. – 172 с.
4. Головне управління статистики у Волинській області. Статистична інформація [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.lutsk.ukrstat.gov.ua/>
5. Єрко І. В. Ресторанне господарство в інфраструктурі туризму Волинської області / І. В. Єрко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/NZTNP/geo/2009_1/119.pdf.
6. Карпенко В. Д. Організація виробництва та підприємствах громадського харчування : навч. посіб. / В. Д. Карпенко, А. Л. Рогова, В. Г. Шкарупа [та ін.]. – Київ : НМЦ «Укоопосвіта», 2003. – 248 с.
7. Кравченко Н. О. Характеристика сучасного стану та тенденцій розвитку рекреаційного господарства Полісся / Н. О. Кравченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://tourlib.net/books_ukr/kravchenko2-2.htm.
8. Любіцева О. О. Туристичні ресурси України : навч. посіб. / О. О. Любіцева, Є. В. Панкова, В. І. Стафійчук. – Київ : Альтерпрес, 2007. – 369 с.
9. Ляшук М. М. Ресторанне господарство Волинської області: сучасний стан та динаміка / М. М. Ляшук // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Географічні науки. – № 10. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2009. – С. 69–74.
10. Ляшук М. М. Готельне господарство Волинського регіону: сучасний стан та динаміка / М. М. Ляшук // Проблеми педагогічних технологій : зб. наук. праць. – 2009. – Вип. 5–6. – С. 126–130.
11. Ляшук М. М. Готельно-ресторанне господарство Волинської області / М. М. Ляшук // Розвиток туризму в період економічної кризи : матеріали XII Міжнар. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів і молодих учених (м. Донецьк, 13–14 квітня 2010 р.). – Донецьк, 2010. – С. 54–56.
12. Ляшук М. М. Сучасний стан готельно-ресторанного господарства Волинської області / М. М. Ляшук // Волинь очима молодих науковців: минуле, сучасне, майбутнє : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. аспірантів і студентів (м. Луцьк, 13–14 трав. 2009 р.) : у 3-х т. – Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2009. – Т. 2. – С. 55–56.
13. Ляшук М. М. Готельно-ресторанне господарство Ковельсько-Турійського рекреаційного району Волинської області / М. М. Ляшук // Природа Західного Полісся та прилеглих територій : зб. наук. праць / за заг. ред. Ф. В. Зузука. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2014. – № 11. – С. 136–139.
14. Ляшук М. М. Готельно-ресторанне господарство Поліського рекреаційного району / М. М. Ляшук // Стратегія розвитку туризму в XXI столітті у контексті вирішення глобальних проблем сучасності : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 28 берез. 2014 р.). – Львів : ЛІЕТ, 2014. – С. 333–336.
15. Ляшук М. М. Ресторанне господарство Поліського рекреаційного регіону: сучасний стан / М. М. Ляшук // Географія та туризм : наук. зб. / ред. кол. : Я. Б. Олійник (відп. ред.) та ін. – Київ : Альтерпрес, 2014. – Вип. 31. – С. 75–84.
16. Мунін Г. Б. Управління сучасним готельним комплексом : навч. посіб. / [за ред. члена-кор. НАН України, д-ра екон. наук, проф. Дорогунцова С. І.] ; [Г. Б. Мунін, А. О. Змійов, Г. О. Зінов'єв та ін.]. – Київ : Ліра-К, 2005. – 520 с.
17. Організація обслуговування у підприємствах ресторанного господарства / за ред. проф. Н. О. П'ятницької. – Київ : Київ. нац. торг-екоп. ун-т, 2005. – 632 с.
18. Черчик Л. Туристично-рекреаційний комплекс Волинської області: передумови розвитку : монографія. – Ч. 1 / Л. Черчик, О. Міщенко, І. Єрко ; МОНУ. – Луцьк : Східноєвр. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2014. – 128 с.

Ляшук Николай. Гостиннично-ресторанные комплексы Волинской области: современное состояние. Исследовано влияние факторов на развитие и функционирование гостиннично-ресторанных комплексов региона. Установлено, что гостиннично-ресторанные комплексы являются составной частью гостиннично-ресторанного хозяйства как части сферы обслуживания. Предложено авторское определение термина «гостиннично-ресторанный комплекс». Проведен пространственно-количественный анализ территориальной организации гости-

нично-ресторанних комплексів Волинського регіону. Проаналізовано потенціал готельно-ресторанних комплексів регіону. Відзначено відмінності в дислокації готельно-ресторанних комплексів на території Волинського регіону. Охарактеризовано кількість і вмістимість готельно-ресторанних комплексів в разі розрізу адміністративних районів досліджуваного регіону.

Ключевые слова: готельно-ресторанний комплекс, розміщення, харчування, підприємства готельного господарства, підприємства ресторанного господарства, готельно-ресторанне господарство.

Lyashuk Nikolay. Hotel-restaurant Complexes of the Volyn Region: Modern State. The influence of factors on the development and operation of hotel-restaurant complexes in the region is explored. It is established that the hotel-restaurant complexes are an integral part of hotel-restaurant economy, which is part of the service sector. The author's definition of the term «hotel-restaurant complex» is proposed. The spatially-quantitative analysis of territorial organization of hotel-restaurant complexes of the Volyn region is conducted. Potential of hotel-restaurant complexes of region is analysed. Differences in distribution of hotel-restaurant complexes on territory of the Volyn region are exposed. The number and capacity of the hotel-restaurant complexes in the context of administrative districts of the studied area are characterized.

Key words: hotel-restaurant complex, placing, feed, enterprises of hotel economy, enterprises of restaurant economy, hotel-restaurant economy.

Статтю подано до редколегії
10.14.2016 р.

УДК 338.483.1: 911.5

**Михайло Мельничук,
Тарас Безсмертнюк**

Підходи до класифікації туристсько-рекреаційної діяльності в межах природно-заповідного фонду

У статті обґрунтовано підходи до класифікації рекреаційної діяльності в межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Розглянуто види рекреаційної діяльності з використанням ресурсів природоохоронних територій, закріплених на нормативно-правовому рівні. Зважаючи на це, рекреаційна діяльність у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду України може здійснюватися за такими видами: туристична діяльність; екскурсійна діяльність; оздоровлення; любительське й спортивне рибальство; любительське та спортивне мисливство; загальнооздоровчий, короткостроковий і культурно-пізнавальний відпочинок. Запропоновано вдосконалену класифікацію рекреаційної діяльності в межах природно-заповідного фонду із врахуванням сучасних тенденцій. У результаті виділено види та різновиди туристсько-рекреаційної діяльності в межах природоохоронних територій та об'єктів за трьома категоріями (цілями туризму, рекреацією, способом переміщення) та низкою ознак. Визначено й узагальнено різновиди сталого туризму в межах природно-заповідного фонду.

Ключові слова: рекреаційна діяльність, форми та види туризму, природно-заповідний фонд, класифікація рекреаційної діяльності, сталий туризм.

Постановка наукової проблеми та її значення. Згідно із Законом України «Про Загальнодержавну програму розвитку заповідної справи на період до 2020 року» [8] з метою сприяння розвитку рекреаційної й оздоровчої діяльності в межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ) передбачено оптимізацію їх рекреаційного використання. Як наслідок, виконання рекреаційної діяльності на основі природоохоронних територій вимагає проведення всебічних досліджень, у тому числі питання класифікації допустимих на основі об'єктів ПЗФ різноманітних рекреаційних занять.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Проблема розвитку рекреаційної діяльності в межах ПЗФ в останні роки набула певної актуальності, що пов'язано з працями таких науковців, як О. О. Бейдик, В. І. Гетьман, О. Ю. Дмитрук, С. В. Дмитрук, О. В. Міщенко, Н. В. Овсяннікова, Я. Б. Олійник,

---

© Мельничук М., Безсмертнюк Т., 2016